

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה

פניה לחברי הכנסת: מדוע יש להתנגד לבקשת ההדחה של חה"כ עודה

הופץ ב-8.7.2025

מליאת הכנסת צפויה לדון ולהצביע ב-14.7.2025 על ההצעה להפסיק את חברותו בכנסת של יו"ר סיעת חד"ש-תע"ל חה"כ איימן עודה. הדיון יתקיים לאחר שוועדת הכנסת החליטה ב-30.6.2025, ברוב של 14 נגד 2, להציע לכנסת להפסיק את חברותו של חה"כ עודה.¹ החלטה על הפסקת הכהונה, שתהיה ראשונה מסוגה מאז נחקקה ההוראה המאפשרת זאת, ב-2016, טעונה רוב של 90 חברי-כנסת (סעיף 42א(ג) לחוק-יסוד: הכנסת).

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה מתריע כי החלטה על הפסקת חברותו בכנסת של חה"כ עודה היא בלתי חוקית, ועל חברות וחברי הכנסת להתנגד לה מהטעמים הבאים:

1. **בנסיבות הנדונות, הכנסת אינה מוסמכת להרחיק את חה"כ עודה.** ההתבטאות היחידה שביחס אליה נוהל הליך ההדחה אינה מתקרבת לרף הראייתי הנדרש לפי הדין כדי להקים עילת הדחה. לכן, על כל חבר כנסת שירים ידו בעד ההצעה לדעת כי בכך הוא יביע תמיכה בהחלטה שהיא חד-משמעית בלתי חוקית.

2. תמיכה בהצעת ההדחה תקדם התנגשות רשויות מסוכנת בין הכנסת לבין בית המשפט העליון, שכן בית המשפט צפוי לפסול את ההדחה. זו אחריותם החוקתית של חברי הכנסת להחליט כדין, ולא לפעול מתוך ציפייה שבית המשפט יוציא עבורם את הערמונים מהאש, תוך חשיפתו למתקפות נוספות ללא הצדקה.

3. אישור ההצעה להרחיק את חה"כ עודה – בשעה שהכנסת מתעלמת מאמירות חמורות, חלקן עולות כדי הסתה לגזענות,² של חברי קואליציה – יהיה הפליה פסולה בידי הכנסת. לכן, אפילו אם היתה סמכות לכנסת להרחיק את חה"כ עודה לאור דבריו, הכנסת אינה רשאית להפעיל סמכות זו באופן בררני, ולהחילה רק נגד מי שנמנה עם קבוצת מיעוט אך לא נגד מי שנמנה עם קבוצת הרוב.

4. **להחלטת הדחה צפויה להיות השפעה מזיקה על הבחירות הבאות.** הדחת חה"כ עודה עלולה ליצור אפקט מצנן על נכונותם של אזרחים, בעיקר אזרחים ערבים, להצביע בבחירות ולהרתיע אחרים מלהציע את מועמדותם בבחירות לכנסת. זו תוצאה חמורה במיוחד כשהיא פועלת נגד קבוצת מיעוט.

במגילת העצמאות נכללה "[קריאה] לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים". אין להתפלא על כך שמי שכופרים בעקרונות מגילת העצמאות תומכים גם בהרחקתו של חה"כ עודה מהכנסת. אך מי שמצהירים על-כך שהם מאמצים לליבם את העקרונות הללו ושהם שותפים למאבק הציבורי הנמשך למען חיזוקם, מחויבים להצביע נגד ההצעה להרחיק את חה"כ עודה מהכנסת.

כל חבר וחברת כנסת שיתמכו בהצעה להרחיק את חה"כ עודה מהכנסת יפגעו פגיעה קשה בשלטון החוק ובשוויון לפני החוק. הצבעה בעד ההצעה תחתור תחת המאבק לשימור הדמוקרטיה הליברלית בישראל.

¹ פרוטוקול הישיבה טרם פורסם. נוסח הודעה לעיתונות, ובו סיכום תמציתי של הנושאים שנדונו בישיבה, מובא כאן.

² ראו, למשל, את ההתבטאויות המובאות אצל נעה שפיגל "חקיקה גזענית, אמירות קיצוניות ותוכנית ליישוב עזה: הגבול בין הליכוד לעוצמה יהודית הולך ומיטשטש" הארץ (15.5.2025): <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-05-15/ty-:article-magazine/premium/00000196-aece-d1bb-a5d6-ae4ec10000>.

עיקרי הטיעון המשפטי: הכנסת אינה מוסמכת להפסיק את חברותו של ח"כ עודה

1. הפסקת כהונה של חבר כנסת היא הליך חריג ביותר, אשר פוגע באופן קשה בזכות החוקתית להיבחר של חבר הכנסת ובחופש הביטוי הפוליטי שלו, וכן בזכות הבחירה של ציבור בוחריו.³ הגנה על זכויות אלה היא תנאי בסיסי לקיומו של משטר דמוקרטי. לנוכח חשיבותן של זכויות אלה, נקבעו בדין עילות מצומצמות להפסקת כהונה של חבר כנסת, המתקיימות בנסיבות קיצוניות בלבד.
2. סעיף 42א(ג) לחוק-יסוד: הכנסת מאפשר לרוב בכנסת להפסיק את כהונתו של חבר כנסת בגין "הסתה לגזענות [או] תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל". בפסק-הדין שדן בחוקתיות של הוראה זו, בג"ץ 5744/16 **בן מאיר נ' הכנסת** (27.5.2018), פסק בית המשפט כי היא חוקתית ואינה מפרה את המאפיינים הגרעיניים של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, רק אם קוראים לתוכנה סייגים ניכרים לעניין הפעלת הסמכות. נפסק כי אין להפעיל את הסמכות הקבועה בסעיף 42א(ג) ולהפסיק בכך את חברותו של חבר כנסת, בנסיבות שבהן לא היתה סמכות למנוע מחבר הכנסת להתמודד בבחירות. בהתאם לכך נקבע שהכללים שנקבעו בפסיקה, באשר לתנאים שרק בהתקיימם ניתן למנוע ממועמד להתמודד בבחירות, על-פי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת, חלים גם לעניין הפעלת הסמכות על-פי סעיף 42א(ג). משמעות הדבר שחבר כנסת רשאי לתמוך בהרחקתו מהכנסת של ח"כ עודה בגין ההתבטאות שמיוחסת לו רק אם הוא סבור שבגין התבטאות זו – ובגינה בלבד – יש גם למנוע מח"כ עודה להתמודד בבחירות לכנסת.
3. התנאים שנקבעו בפסיקה לעניין שלילת הזכות להתמודד בבחירות, ואשר הוחלו כאמור גם לעניין הפסקת חברות בכנסת, מבוססים על ההכרה בכך שזהו צעד אנטי-דמוקרטי בעליל. כפי שציין בהקשר זה המשנה לנשיא סולברג, "פסילת מועמד או רשימת מועמדים מלהתמודד בבחירות לכנסת, חייבת להיות מוצא אחרון בהחלט, כזה השמור למצבי-קיצון מובהקים שבהם אין מקום לספק".⁴ בפרט, ההלכה שנקבעה בעניין זה היא שכדי להפעיל את הסמכות הנדונות, "יש להראות כי מדובר בשאיפה דומיננטית המהווה חלק מהפרוגרמה הפוליטית של הרשימה או של המועמד שפסילתם נתבקשה; כי מטרות מרכזיות ודומיננטיות אלו נלמדות מהצהרות מפורשות ומהיגדים ישירים או ממסקנות מסתברות שמשמעותן ברורה וחד-משמעית; כי הרשימה או המועמד פועלים באופן אקטיבי להגשמת המטרות האמורות ונעשתה פעילות שאינה ספורדית להוצאתן מן הכוח אל הפועל; וכי הראיות המבססות את המעשים או המטרות אשר יש בהם כדי למנוע התמודדות בבחירות לכנסת, עולות כדי 'מסה קריטית' של ראיות 'ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות'".⁵
4. יישום המבחנים הללו בהקשר הנדון מוליך כאמור למסקנה חד-משמעית, כי אין מתקיימת עילה להדחת ח"כ עודה מהכנסת. בקשת הפסקת כהונה של ח"כ עודה מתבססת אך ורק על **ציוץ אחד** ברשת X (טוויטר) שלו. כבר עובדה זו כשהיא לעצמה, היא תוכנו של הפרסום אשר יהא, אמורה להספיק כדי לשלול את קיומה של עילה להפסקת חברות בכנסת. קל וחומר כך בהתחשב בתוכנו של הפרסום, כמפורט להלן.
5. בציוץ הנדון, שפורסם ב-19.1.2025, לאחר עסקת החטופים האחרונה, כתב ח"כ עודה כך: "[אני] שמח על שחרור החטופים והאסירים. מפה חייבים לשחרר את שני העמים מעול הכיבוש. נולדנו בני חורין". כזכור, תנאי הכרחי (אך לא מספיק) לקיומה של עילה להרחקה מהכנסת היא שמדובר במסר שיש בו תמיכה במאבק מזוין נגד ישראל שעולה כדי "הצהרה מפורשת והיגד ישיר או מסקנה מסתברת שמשמעותה ברורה וחד-משמעית".

³ בפסק הדין שדן בחוקתיות התיקון לחוק יסוד: הכנסת משנת 2016 אשר הסמיך את הכנסת להחליט על הפסקת חברותו של חבר כנסת, קבע בית המשפט העליון כי "הפגיעה בזכויות חוקתיות הצפויה להיגרם בכל יישום עתידי של חוק ההדחה היא ודאית". בג"ץ 5744/16 **בן מאיר נ' הכנסת**, פסי' 9 לפסק הדין של הנשיאה חיות (27.5.2018).

⁴ א"ב 1156/21 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע נ' מראענה**, פסק הדין של השופט סולברג (28.2.2021).

⁵ א"ב 852/20 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים ושלוש נ' יזבק**, פסי' 6 לפסק הדין של הנשיאה חיות (9.2.2020). ראו גם א"ב 11280/02 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי**, פ"ד נו(4) (2003); וכן בג"ץ 5744/16 **בן מאיר נ' הכנסת**, פסי' 33 לפסק הדין של הנשיאה חיות (27.5.2018).

כדי לברר אם הבעת השמחה הזו על שחרור "האסירים", כלומר הפלסטינים שהורשעו בעבירות טרור, היא תמיכה במאבק מזוין נגד ישראל, **הכרחי להתייחס להקשר שבו נאמרו הדברים**. הקשר זה נלמד מתוך דברים שפרסם ח"כ עודה למחרת פרסום הציוץ האמור, באותה במה שבה פרסם הציוץ המקורי: "אני מבין שאנשים רבים נפגעו מהציוץ שלי. הבנתי שלצערי שגם נפגעו משפחות חטופים שעם רובן אני בקשר הדוק ותמכתי במאבקן לאורך כל הדרך, וזה באמת מצער אותי מאוד. [...] כשצפיתם בהתרגשות בצעירות החטופות, החפות מכל פשע, חוזרות לחיק אמהותיהן, גם אני צפיתי והתרגשתי. אבל אני גם ראיתי את השחרור של 90 אסירים, או, ליתר דיוק, אסירות וקטינים, נערים ונערות. אלה האסירים ששחררו – האמת הפשוטה היא שלא שוחרר אף אדם שהואשם ברצח. רוב המשוחררים הפלסטינים באותו יום כלל לא הואשמו בדבר! צעירים וצעירות שישבו במעצר מינהלי בלי שנאמר להם אפילו במה הם מואשמים. [...] תמכתי בעסקה מהיום הראשון ותומך במימושה עד תום. תומך בסיום המלחמה לאלתר. מתנגד באופן נחרץ לכל פגיעה בחפים מפשע. תומך בסיום הכיבוש וכינון שלום בין שני העמים על בסיס שתי מדינות. מוכן להשקיע את כל המאמצים למימוש המטרות האלו. כמו רוב הציבור הישראלי ורוב הציבור הפלסטיני אני שמח על העסקה שנעשתה, ועצוב שהיא באה באיחור של למעלה משנה בגלל שיקולים פוליטיים של נתניהו וממשלתו. מול אלה שרוצים מלחמת נצח אמשיך לפעול למען השלום. רק השלום יביא ביטחון. רק השלום יבטיח עתיד לשני העמים".

דברים אלה מספיקים כדי להסביר ספק, אם היה כזה, כי אמירתו של ח"כ עודה אינה בגדר תמיכה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל ותכליתה להביא לסיום כל פעילות אלימה.

6. זאת ועוד. אפילו היה מקום לראות בציוץ האמור של ח"כ עודה משום הבעת תמיכה במאבק מזוין נגד ישראל, באופן שמקיים את הדרישה שמשמעות זו של הדברים תהיה "ברורה וחד משמעית", אין בכך די כדי לגבש עילה להפסקת כהונתו בכנסת.

זכור, לפי הדין, כפי שפורש בפסיקה, נדרש שלא יהיה מדובר בהתבטאות חד-פעמית במהותה. מה שנדרש הוא שילוב של גורמים: (1) נדרש שהפרסום יהיה "שאיפה דומיננטית" של חבר הכנסת בפעילותו הפוליטית; (2) נדרש שהדברים יהיו "חלק מהפרוגרמה הפוליטית של המועמד"; (3) נדרש ש"מטרות מרכזיות ודומיננטיות אלו נלמדות מהצהרות מפורשות ומהיגדים ישירים או ממסקנות מסתברות שמשמעותן ברורה וחד-משמעית"; (4) נדרש ש"המועמד יפעל באופן אקטיבי להגשמת המטרה הפסולה, ועשה פעילות שאינה ספורדית להוצאתן מן הכוח אל הפועל"; ו-(5) הראיות המבססות את המעשים או המטרות אשר יש בהם כדי למנוע התמודדות בבחירות לכנסת עולות כדי 'מסה קריטית' של ראיות 'ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות'. כל חמישה התנאים הללו צריכים להתקיים, כדי שתגבש עילה להפסקת חברות בכנסת. והנה, כאן, לא רק שלא כל חמשת התנאים מתקיימים, אלא שלא מתקיים אפילו אחד מחמישה התנאים הללו.

אין כל ראיות לכך שהשאיפה הדומיננטית של ח"כ עודה היא להסית למאבק מזוין נגד ישראל. הוא מעולם לא הואשם בעבירות של הסתה, והא מתבטא לא אחת נגד אלימות ובעד שלום, והוא ורשימתו מעולם לא נפסלו מלהתמודד בבחירות לכנסת. ח"כ עודה בוודאי אינו פועל באופן אקטיבי להגשת המטרה של מאבק מזוין נגד ישראל, ההפך הגמור מכך. והראיות המבססות על המעשים הפסולים הן כאמור אמירה חד-פעמית, שגם הובהרה לשם הסרת כל ספק, שאינה יכולה להיחשב בשום אופן "מסה קריטית" של ראיות ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות.

7. **הקביעה שבנסיבות הנדונות, הכנסת אינה מוסמכת להרחיק את ח"כ עודה היא חד-משמעית.** זוהי קביעה ששותפים לה היועצת המשפטית לממשלה, שהמשנה לה הבהירה בשמה בדיון בנושא בוועדת הכנסת כי "[הבקשה] לא מגלה עילה להדחה"; והיועצת המשפטית לכנסת, שקבעה בדיון כי "מכיוון שענייננו בהתבטאות בודדת [...] הבקשה לא מבוססת על מסה משמעותית של ראיות ברורות, לתמיכה במאבק מזוין, לדומיננטיות של תמיכה זו או לכך שחבר הכנסת עודה פועל למען הגשמת התמיכה באופן ממשי ועקבי, [ולכן] עולה ספק אם די בה כדי לבסס את קיומה של העילה". במצב דברים זה, חברי כנסת שמצביעים בעד הרחקתו של ח"כ עודה מהכנסת, פועלים במודע בניגוד לחוק. הם אינם שונים בעניין זה מדפוס הפעולה שמאפיין את ראש הממשלה ורבים מהשרים, שבוחרים להתעלם באופן שיטתי הן מלשון החוק והן מן הפירוש המקצועי שניתן לו בידי היועצת המשפטית לממשלה, משל היו מעל לחוק.

8. נוסף על היעדר עילה להפסקת חברותו של ח"כ עודה בכנסת, **בהליך שהתקיים בוועדת הכנסת נפלו פגמים משמעותיים**, שאף בגינם אין הכנסת מוסמכת להחליט על הפסקת הכהונה. הפגם העיקרי הוא התשתית העובדתית הלקויה של ההחלטה, שהתבססה על ראיות שלא נכללו בבקשה להפסקת הכהונה, באופן שפגע באופן חמור באפשרות של ח"כ עודה להתגונן. הדין הוא שהחלטה מסוג זה של ועדת הכנסת היא הליך "מעין שיפוט", שחלים עליו כללים הליכיים מחמירים, שהופרו כאן.⁶

9. אישור ההצעה להרחיק את ח"כ עודה יהיה הפליה פסולה בידי הכנסת. אפילו היתה סמכות לכנסת להרחיק את ח"כ עודה לאור דבריו, **הכנסת אינה רשאית להפעיל סמכות זו באופן בררני**, ולהחילה רק נגד מי שנמנה עם קבוצת מיעוט אך לא נגד מי שנמנה עם קבוצת הרוב. למרבה הצער, חברי כנסת מהקואליציה ביטאו מאז תחילת המלחמה ביטויים קשים מאד, שיש בהם הסתה לגזענות. דברים אלה כוללים, בין היתר, כינוי חברי כנסת ערבים "מחבלים", קריאות להרג חסר אבחנה של פלסטינים ברצועת עזה רק מחמת היותם פלסטינים ועוד. אפילו בדיון בוועדת הכנסת בהצעה להפסקת כהונתו של ח"כ עודה נשמעו ביטויים חמורים מאין כמותם כלפי חברי כנסת ערבים, ביטויים שעולים כדי הסתה לגזענות. הכנסת אינה רשאית להרחיק את ח"כ עודה בגין דבריו ובה בעת להתעלם מן הדברים האחרים מבלי לשקול אם הם מקימים עילה להפסקת חברותם בכנסת של מי שהתבטאו כך. הצבעה בעד ההצעה משמעה מתן יד למדיניות מפלה.

מעבר לאי החוקיות הברורה שבמהלך, לאישור ההצעה צפויות להיות גם השלכות שליליות חמורות:

1. לאור כך שהחלטה על הפסקת כהונתו של ח"כ עודה אינה חוקית בעליל, היא צפויה להיפסל בבית המשפט העליון. אולם, ההחלטה השיפוטית בעניין עלולה לגרום להחרפת ההסתה נגד בית המשפט מצד מי שכופרים בעקרון שלטון החוק ולפגיעה נוספת במעמדה של הרשות השופטת. הטענות הצפויות, שלפיהן בהחלטתו בית המשפט מסכל את רצונו של רוב מכריע בכנסת, שכולל למעלה משלושה רבעים מחברי הכנסת, הן אמנם כוזבות, שהרי בית המשפט יכריע בהתאם לדין, שמגביל גם את כוחו של הרוב. אולם טענות אלה עלולות לפגוע קשות באמון הציבור בבית המשפט. מוטב להימנע מלכתחילה מהצבעה בעד החלטה שאינה חוקית ולא להסתמך בעניין על הכרעה שיפוטית. **אכן, זו אחריותם החוקתית של חברי הכנסת להחליט כדיון, ולא לפעול מתוך ציפייה שבית המשפט יוציא עבורם את הערמונים מהאש, תוך חשיפתו למתקפות נוספות ללא הצדקה.**

2. להחלטת הכנסת להרחיק את ח"כ עודה צפויה להיות **השפעה מזיקה על הבחירות הבאות לכנסת ועל ההשתתפות של הציבור הערבי בישראל בבחירות**. **סקרים שונים** מראים כי שיעור ההצבעה בקרב הציבור הערבי צפוי לצנוח מכ-60% כיום לכ-40% אם יוחלט לפסול מועמד או רשימה בבחירות, ובהתאם גם אם יוחלט להרחיק חבר כנסת מהסיעות המייצגות את הציבור הערבי. זוהי תוצאה שבעיני חלק מחברי הכנסת היא כנראה רצויה, והיא עשויה להיות התכלית העיקרית של ההצעה. אך חברי הכנסת שמכירים בכך שזוהי תוצאה רעה ומסוכנת צריכים להתחשב בחשש זה בהחלטתם אם לתמוך בהפסקת הכהונה. הרחקתו של יו"ר סיעת חדי"ש-תע"ל מהכנסת, הסיעה שמייצגת את רוב הציבור הערבי בישראל, היא **הפרה של מגילת העצמאות**, שבה נכללה הקריאה "לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים". אין להתפלא על כך שמי שכופרים בעקרונות מגילת העצמאות תומכים גם בהרחקתו של ח"כ עודה מהכנסת. מי שמצהירים על-כך שהם מאמצים לליבם את העקרונות הללו, אמורים – ובעצם, מחויבים – להצביע נגד ההצעה להרחיק את ח"כ עודה מהכנסת.

⁶ ראו, למשל, ראו בג"ץ 1843/93 פנחסי נ' כנסת ישראל, פ"ד מט(1) 661 (1995).